

**POZNÁMKY K ROZŠÍRENÍU
IXAPION VARIEGATUM (WENCKER, 1864)
(COLEOPTERA, CURCULIONOIDEA, APIONIDAE)
NA ÚZEMÍ BORSKEJ NÍŽINY (JZ SLOVENSKO)**

MILADA HOLECOVÁ, KATARÍNA HOLLÁ & MIROSLAVA ŠEBESTOVÁ

Department of Zoology, Faculty of Natural Sciences, Comenius University,
Mlynská dolina B-1, SK – 842 15 Bratislava, Slovakia
[holecova@fns.uniba.sk; holla@fns.uniba.sk; kupkova@fns.uniba.sk]

Abstract: Records of the rarely collected species *Ixapion variegatum* (Wencker, 1864) from its known localities in the territory of the Borská nížina Lowland (SW Slovakia) and the adjacent part of the Little Carpathians Mts are presented.

Key words: *Ixapion variegatum*, Coleoptera, Curculionoidea, Apionidae, mistletoe, *Viscum album*, Scotch pine, *Pinus sylvestris*, Slovakia, faunistics.

ÚVOD

Nosáčik *Ixapion variegatum* (obr. 1) žije monofágne na imele bielom (*Viscum album* L.), ktoré rastie ako poloparazitická rastlina na niektorých druhoch listnatých a ihličnatých drevín (FOSTER et al. 2001). Podľa pozorovania viacerých autorov však častejšie preferuje ihličnany a to najmä borovicu lesnú (*Pinus sylvestris*) (SCHERF 1965, DIECKMANN 1977, BURAKOWSKI et al. 1992). Imága sa vyskytujú od marca do októbra. Neskôr prezimujú v pôde alebo pod kôrou stromov napadnutých imelom. Vývin lariev a kuklenie prebieha v stonkách imele bieleho. Prvé imága novej generácie sa objavujú obvykle v druhej polovici júla a na začiatku augusta. Zároveň sa v tomto období môžu ešte vyskytovať v stonkách hostiteľskej rastliny larvy a kukly (DIECKMANN 1977).

Druh je rozšírený v Španielsku, Veľkej Británii, Švajčiarsku, vo Francúzsku, na Korzike, v Taliansku, Nemecku, Poľsku (Sliezsko), v Českej republike (Čechy, Morava), na Slovensku, v Rakúsku a v Maďarsku (DIECKMANN 1977, BURAKOWSKI 1992, BENEDIKT et al. 2010, ALONSO-ZARAZAGA 2011).

Vzhľadom na špecifický spôsob života imága tohto druhu nosáčka je možné zbierať iba veľmi zriedkavo. Početnejšie populácie sú zastúpené iba na území Francúzska (BURAKOWSKI et al. 1992).

Opakované nálezy z územia Slovenska pochádzajú najmä z jeho najzápadnejšej časti (Borská nížina a prilahlé časti Malých Karpát).

V rámci riešenia grantovej úlohy zameranej na entomofaunu borovicových porastov v oblasti Záhoria sa aj nám podarilo potvrdiť jeho výskyt na ďalších lokalitách Borskej nížiny. Výskum bol realizovaný na základe povolenia Ministerstva životného prostredia Slovenskej republiky č. 2963/2013-2.2.

MATERIÁL A METÓDY

Materiál bol získaný v rámci komplexného výskumu fylofágneho hmyzu v korunách borovice lesnej, ktorý prebiehal v rokoch 2012–2014. Bola použitá metóda oklepov konárov borovice lesnej (*Pinus sylvestris*) dĺžky 1 m v pravidelných mesačných intervaloch počas troch vegetačných sezón (od apríla do októbra). Z každej študijnej plochy bolo počas každej exkurzie odobratých 10 kvantitatívnych

HOLECOVÁ M, HOLLÁ K & ŠEBESTOVÁ M, 2016: Notes on distribution of *Ixapion variegatum* (Wencker, 1864) (Coleoptera, Curculionoidea, Apionidae) in the territory of the Borská nížina Lowland (SW Slovakia). *Folia faunistica Slovaca*, 21 (1): 9–12.

[in Slovak, with English abstract]

Received 13 December 2015

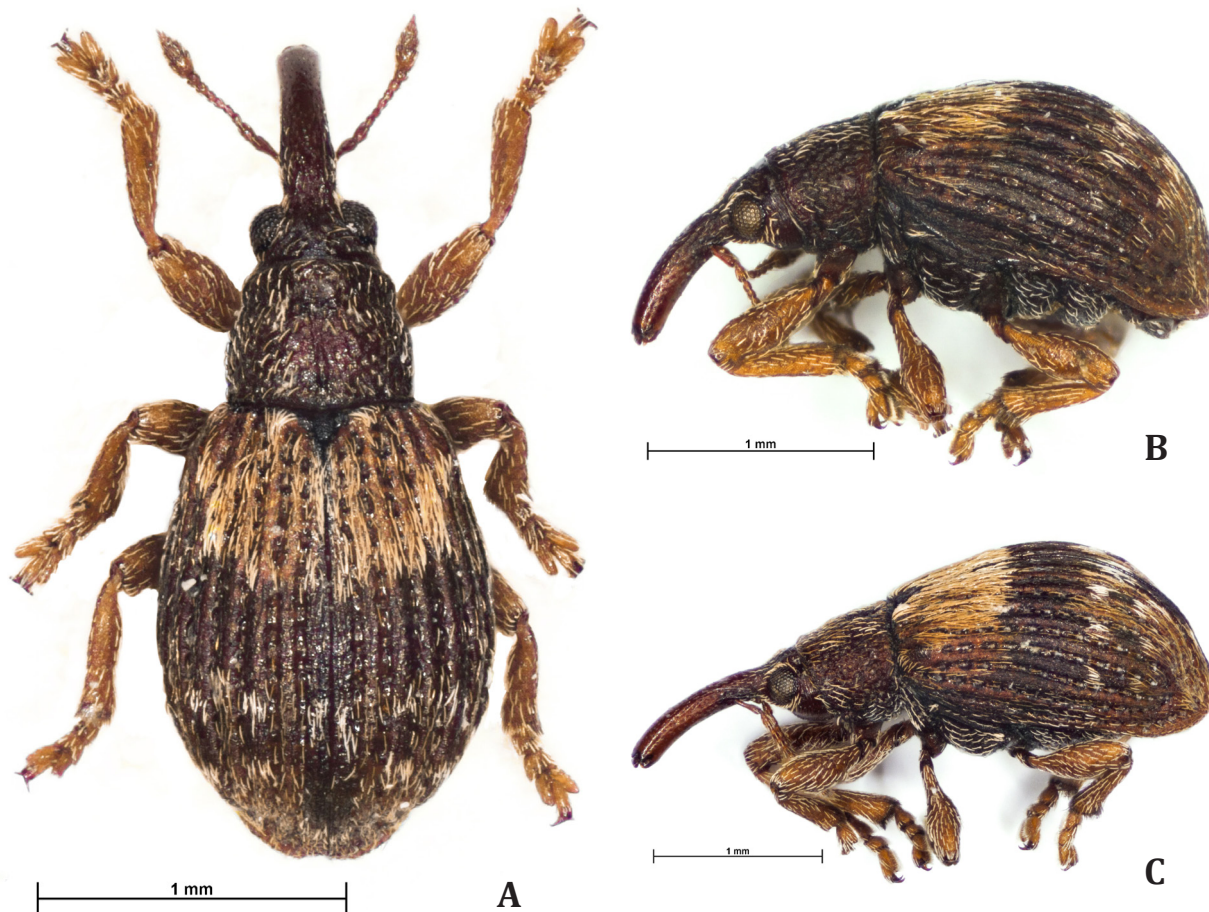
~

Accepted 11 January 2016

~

Published 14 March 2016

Obrázok 1. *Ixapion variegatum* – A: habitus samca, dorzálny pohľad; B: habitus samca, laterálny pohľad; C: habitus samice, laterálny pohľad (foto: A. Šestáková).

vzoriek (1 vzorka = oklepy 20 konárov borovice lesnej, teda celkove bolo oklepávaných 200 konárov).

Nosáčky boli determinované pomocou stereomikroskopu Stemi 2000 (Carl Zeiss), fotografované a merané pomocou softvéru AxioVision 4.8.2, pričom bola použitá kamera AxioCamERc5s a fotoaparát Canon EOS 100D.

Pri jednotlivých nálezoch tohto druhu uvádzame jednak čísla štvorcov Databanky fauny Slovenska (DFS) podľa LUČIVIANSKÉJ (1984), ako aj podrobnejšie geografické súradnice (GPS) jeho lokalít.

VÝSLEDKY A DISKUSIA

Vlastné údaje: Borská nížina, Studienka (obr. 2), DFS: 7468; GPS: 48° 32' 25" N; 17° 8' 29" E; 219 m n. m., 12. 4. 2014, 1 ♂; 17. 7. 2014, 1 ♂, oklep *Pinus sylvestris*, M. Holecová lgt., det. et coll.; 23. 10. 2014, 1 ♀, oklep *Pinus sylvestris*, K. Hollá lgt., M. Holecová det. et coll.

Borská nížina, Lakšárska Nová Ves (obr. 3), DFS: 7469; GPS: 48°34'56,85"N; 17°10'33,41"E; 222 m n. m., 28.8.2014, 1 ♀, oklep *Pinus sylvestris*, M. Šebesťová lgt., M. Holecová det. et coll.

Publikované údaje: Borská nížina, Malacky env., DFS: 7568; GPS: 48° 23' 29" N; 17° 5' 40" E; 204 m n. m., 24. 5. 1979, 1 ♀, sklepávaním krovinného porastu v borovicovom lese na pravej strane cesty medzi Malackami a Pernekom, J. Cunev lgt., det. et coll. (CUNEV 1986, ktorý ho v tejto práci uvádza ako nový druh pre faunu Slovenska).

Borská nížina, Malacky env. (miesto nálezu podrobnejšie nešpecifikované), DFS: 7568; 13. 8. 1983, 1 ex., J. Halada lgt., J. Niedl det. et coll. (NIEDL 1986).

Borská nížina, Závod – Šišulákov mlyn, DFS: 7468; GPS: 48° 32' 36" N; 17° 40' 45" E; 167 m n. m., 1 ♂, Malaiseho pasca, august 2012, O. Majzlan lgt., det. et coll. (MAJZLAN 2014; v tejto práci je tiež uvedený bližšie nešpecifikovaný nález jej autora z okolia Malaciek, 1 ex., 4. 4. 1987, po víchrici, kedy bolo imelo zrazené na zem).

Malé Karpaty, Sološnica – osada Hušek, DFS: 7569; GPS: 48° 27' 40" N, 17° 13' 25" E, 1 ♂, Malaiseho pasca exponovaná v roku 1994 v brehovom poraste (*Fraxino-Alnetum*), O. Majzlan lgt., det. et coll. (MAJZLAN 1998).

Zbierkové údaje: Borská nížina, Šaštín – Stráže, rekreačná oblasť Gazárka, DFS: 7368; GPS: 48° 37' 48" N; 17° 8' 19" E; 179 m n. m., 15. 7. 1983, 1 ♀,

smýkaním bylinného podrastu na okraji borovicového lesa, V. Jánsky lgt., J. Cunev det. et coll.; 1 ♂, smýkaním podrastu na okraji borovicového lesa na tej istej lokalite, V. Jánsky lgt., O. Majzlan det. et coll.

Z uvedeného prehľadu nálezov vyplýva, že výskyt tohto druhu nosáča bol potvrdený na 5 lokalitách v oblasti Borskej nížiny a 1 lokalite v príľahlej časti Malých Karpát, celkove v piatich štvorcoch DFS (obr. 4). Nemožno súhlasiť s názormi niektorých autorov (napr. NIEDL 1986), že ide o vymierajúci druh nosáča. *Ixapion variegatum* je skôr druhom vyznačujúcim sa špecifickou bionómiou a preferujúcim imelo lokalizované vysoko v korunách drevín. Iba kombináciou viacerých entomologických metód (smýkaním lesných ekotónov, pravidelnými

oklepmi nižších častí drevín parazitovaných imelom, presevmi okolo drevín v zimnom období, zbermi po búrke a vetre, kedy je imelo zrážané na zem, ako aj použitím Malaiseho pascí a exponovaním nárazových lapačov vysoko do korún stromov je možné zistiť reálny stav populácií tohto zriedkavo zbiehaného druhu.

POĎAKOVANIE

Práca bola kompletizovaná s podporou grantových úloh VEGA 1/0066/13 a 2/0035/13.

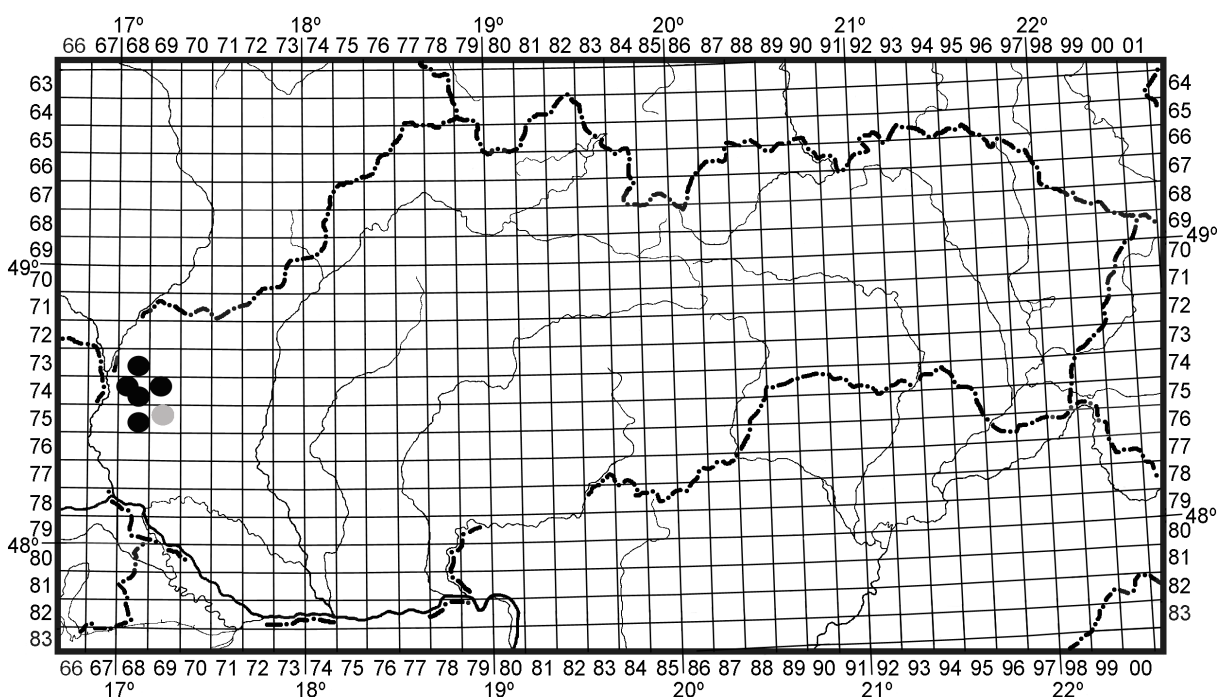
Osobitná vďaka patrí Mgr. Anne Šestákovej, PhD. a RNDr. Miroslavovi Kulfanovi, CSc. za pomoc pri fotografickej dokumentácii. Ďakujeme tiež Prof.

Obrázok 2. Okraj 100-ročného borovicového porastu pri obci Studienka (foto: M. Kulfan).

Obrázok 3. Voľne rastúce borovice na pohyblivej pieskovej dune veku asi 40 rokov prechádzajúce do 100-ročného zapojeného porastu pri obci Lakšárska Nová Ves (foto: M. Kulfan).

Obrázok 4. Známe rozšírenie *Ixapion variegatum* v oblasti Borskej nížiny a príľahlej časti Malých Karpát.

Lokalita ležiaca na území Borskej nížiny sú označené čiernou farbou, lokalita situovaná v Malých Karpatoch je označená sivou farbou.

RNDr. Otovi Majzlanovi, CSc., Jozefovi Cunevovi a Ing. Karlovi Schönovi za poskytnutie nepublikovaných zbierkových údajov z oblasti Borskej nížiny, ako aj informácie a vlastné pozorovania týkajúce sa bionómie druhu *Ixapion variegatum*.

LITERATÚRA

- ALONSO-ZARAZAGA MA, 2011: Apionidae. In: LÖBL I & SMETANA A (eds.): Catalogue of Palaearctic Coleoptera. Vol. 7. *Stenstrup, Apollo Books*, pp. 148–176.
- BENEDIKT S, BOROVEC R, FREMUTH J, KRÁTKÝ J, SCHÖN K, SKUHROVEC J & TRÝZNA M, 2010: Komentovaný seznam nosatcovitých brouků (Coleoptera: Curculionoidea bez Scolytinae a Platypodinae) České republiky a Slovenska. 1. díl. Systematika, faunistika, historie výzkumu nosatcovitých brouků v České republice a na Slovensku, nástin skladby, seznam. Komentáře k Anthribidae, Rhynchitidae, Attelabidae, Nanophytidae, Brachyceridae, Dryophthoridae, Erihrinidae a Curculionidae: Curculioninae, Bagoinae, Baridinae, Ceutorhynchinae, Conoderinae, Hyperinae. Annotated checklist of weevils (Coleoptera: Curculionoidea excepting Scolytinae and Platypodinae) of the Czech Republic and Slovakia. Part 1. Systematics, faunistics, history of research on weevils in the Czech Republic and Slovakia, structure outline, checklist. Comments on Anthribidae, Rhynchitidae, Attelabidae, Nanophytidae, Brachyceridae, Dryophthoridae, Erihrinidae and Curculionidae: Curculioninae, Bagoinae, Baridinae, Ceutorhynchinae, Conoderinae, Hyperinae. *Klapalekiana*, 46 (Suppl.): 1–363.
- BURAKOWSKI B, MROCZKOWSKI M & STEFAŃSKA J, 1992: Chrzęszcze – Coleoptera. Ryjkowcowate prócz ryjkowców – Curculionoidea prócz Curculionidae. Katalog Fauny Polski, 51 (część 23, tom 18). *Muzeum i Instytut Zoologii PAN, Warszawa*, 324 pp.
- CUNEV J, 1986: Nové a zaujímavé nálezy nosáčikov (Coleoptera, Curculionidae) na území Slovenska. *Zborník Slovenského národného múzea Bratislava, Prírodné vedy*, 32: 159–165.
- DIECKMANN L, 1977: Beiträge zur Insektenfauna der DDR: Coleoptera – Curculionidae (Apioninae). *Beiträge zur Entomologie, Berlin*, 27 (1): 7–143.
- FOSTER AP, MORRIS MG & WHITEHEAD PF, 2001: *Ixapion variegatum* (Wenker, 1864) (Col., Apionidae) new to the British Isles, with observations on its European and conservation status. *Entomologist's Monthly Magazine*, 137: 95–105.
- LUČIVIANSKA V, 1984: Databanka fauny Slovenska. Mapovacie štvorce a orografické celky Slovenska (mapa 1 : 500 000). *Slovenský úrad geodézie a kartografie, Bratislava*.
- MAJZLAN O, 1998: Letová aktivita nosáčikov (Coleoptera, Curculionidae) na 4 lokalitách v CHKO Záhorie. *Folia faunistica Slovaca*, 3: 77–80.
- MAJZLAN O, 2014: Chrobáky dvoch lokalít Závod – Šišuláky a Gajary na Záhorí. *Entomofauna carpathica*, 26 (2): 12–62.
- NIEDL J, 1986: Vymírající Apion (Coleoptera, Curculionidae). *Zprávy Československé společnosti entomologické při ČSAV, Praha*, 22 (1): 27.
- SCHERF H, 1965: Die Entwicklungsstadien der mitteleuropäischen Curculioniden (Morphologie, Bionomie, Ökologie). *Abhandlungen der Senckenbergischen Naturforschenden Gesellschaft*, 506: 1–335.